

4. Пушкар О. І., Ковальський В. С., Кравченко Н. В. Ризики у логістичній діяльності та проблеми їх зменшення в сучасних умовах господарювання. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2020. № 2(29). С. 85 – 91.

Науковий керівник: *Нехай В. В., д.е.н., професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*

МЕХАНІЗМИ КООРДИНАЦІЇ ТА СПІВПРАЦІ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Чепеленко Х. В. kristinacepelenko339@gmail.com

Таврійський Державний Агротехнологічний Університет імені Дмитра Моторного

Сьогодні вкрай важливо сформувати стійку модель системи управління на регіональному рівні на основі чіткого визначення й законодавчого закріплення розподілу повноважень і обов'язків між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. На етапі реформування необхідно зберегти міцну вертикаль державної виконавчої влади, яка покликана забезпечити дієвість системи управління і стабільність національної економіки. Передавати повноваження від органів державної влади органам місцевого самоврядування потрібно поступово, керовано, з відповідною передачею необхідних для цього ресурсів і встановленням відповідальності органів місцевого самоврядування перед громадою та державою.

Настав час знайти нову модель взаємодії та перерозподілу влади на користь органів місцевого самоврядування. Невід'ємною частиною політичних реформ має стати децентралізація системи влади України, розширення повноважень та фінансових можливостей територіальних громад.

Наступними етапами цього процесу повинні стати:

- реалізувати принцип субсидіарності в системі розподілу повноважень між державою та органами місцевого самоврядування та між органами місцевого самоврядування як адміністративно-територіальними одиницями різних рівнів;
- законодавче визначення територіальної юрисдикції органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- встановити механізми передачі повноважень від місцевих органів державної влади до органів місцевого самоврядування; встановити чіткі законодавчі положення щодо взаємних повноважень держави та органів місцевого самоврядування та їх взаємодії в повсякденній управлінській діяльності;
- встановити дієві механізми підзвітності органу влади та його виконавчого комітету перед громадою;
- подальша децентралізація бюджетних повноважень та вдосконалення механізму участі регіонів у формуванні державного бюджету;
- Законодавчо закріпити статус суспільної власності;
- здійснити реформування житлово-комунального господарства для створення конкурентного ринку житлово-комунальних послуг.

Головним завданням децентралізації ми вважаємо перетворення територіальних громад на центральні суб'єкти місцевого самоврядування та максимально наближення центру прийняття управлінських рішень до громадян. При цьому до органів влади вищого рівня мають бути передані лише ті повноваження, які не можуть бути ефективно реалізовані суб'єктами державного управління нижчого рівня. Тобто необхідно визначити коло питань місцевого значення, які громади можуть вирішувати самостійно, які можуть вирішувати спільно з іншими громадами, а які можна делегувати державним органам влади. Рекомендується, щоб цей розподіл був передбачений законом після встановлення

відповідних критеріїв.

Пріоритетним напрямом національної регіональної політики вважаємо реалізацію програмного підходу до управління регіональним розвитком та вдосконалення механізму стимулювання регіонального розвитку, зокрема:

- розробляти та затверджувати стратегії регіонального розвитку та визначати середньо- та довгострокові пріоритети з урахуванням національних інтересів;

- Розробляти та укладати угоди регіонального розвитку для реалізації пілотних проектів;

- затвердити в державному бюджеті новий бюджетний пакет, спрямований на стимулювання регіонального розвитку;

- здійснювати моніторинг розвитку областей, районів і міст обласного значення та виявляти проблеми, що стримують розвиток територій з ознаками депресивності;

- Розробити план подолання депресії та ін.

Ідея регіонального розвитку відображена в стратегічному плануванні. Розробка документів стратегічного планування регіонального розвитку передбачає орієнтацію місцевої влади на вирішення масштабних перспективних завдань, що стоять перед відповідними регіонами в економічній, соціальній та гуманітарній сферах [1, с. 69].

З 2003 по 2004 рік ми в терміновому порядку почали розробляти стратегії соціально-економічного розвитку різних регіонів (держав) до 2015 року. У більшості випадків якості розроблених стратегій не витримує критики. Часто до розробки таких документів підходять формально, використовують примітивні «типові шаблони» без урахування особливостей кожного регіону.

У цих програмних документах ще є певні недоліки під час формування.

По-перше, формалізм. Це не лише формування стратегії регіонального розвитку в суворій відповідності до рекомендацій щодо методики розроблення стратегії регіонального розвитку, затверджених наказом Міністерства економіки України. Досвід показує, що «тиражування» таких стратегій без урахування особливостей регіону є марним [2, с. 42].

Другий – мегаїзм, тобто всі масштабні стратегічні плани (проекти) основних галузей економіки та інших відомств регіону інтегруються в стратегічний план регіонального розвитку.

По-третє, існує небезпека «заточування» конкретних (актуальних) питань і проблем.

По-четверте, використовувати інші стандартні плани і методи: по галузях або у вигляді простого консорціуму інвестиційних проектів і т.д.

По-п'яте, завищені очікування, у тому числі очікування, які матимуть неминучий (терміновий) вплив на реалізацію стратегії.

Виходячи з цих недоліків, зокрема поспішного формування стратегій регіонального розвитку, необхідно з'ясувати основні шляхи формування регіональних стратегічних документів довгострокового розвитку:

1. Стратегія регіонального розвитку — це більше, ніж система національних регуляторних заходів, що впливають із довгострокових пріоритетів, цілей і завдань політики національних органів влади. Стратегії регіонального розвитку є комплексними орієнтирами для населення, бізнесу та інститутів громадянського суспільства в кожному регіоні.

2. У регіональній стратегії необхідно виділяти лише справді важливі стратегічні напрямки та пріоритети (для кожного регіону рекомендується виділити 5-7 стратегічних пріоритетів).

3. Формування регіональних стратегій потребує максимальної узгодженості з іншими національними стратегічними документами, особливо з національною стратегією регіонального розвитку від 2015 року.

4. Конкретні (особливо галузеві) стратегії не можуть бути частиною регіональної стратегії, але повинні бути започатковані цим документом і відтворені в його розділах. Розробка конкретних (галузевих та інших) стратегій у масштабах є предметом окремих

документів та фінансування. Конкретні стратегії формуються на основі загальної стратегії регіонального розвитку.

5. Визначити інституційні умови та механізми реалізації регіональної стратегії на 7-10 років. Сьогодні нереально передбачити певні зміни соціально-економічних показників чи нормативів регіонального розвитку на кшталт 2020 чи 2025 років.

Регіональна довгострокова стратегія є важливим етапом підвищення якості регіонального управління. У зв'язку з цим важливою складовою такої стратегії має стати блок «підготовка та перепідготовка кадрів».

Необхідна активна взаємодія з бізнес-організаціями та інститутами громадянського суспільства під час розробки регіональної стратегії та особливо під час її реалізації.

Важливою складовою цієї стратегії є формування регіонального іміджу (репутації), який переважно базується на індивідуальності, унікальності, характеристиках (особливостях) даної території та конкурентних перевагах даної території.

Вимога сучасної демократії, яку сьогодні має будувати Україна, полягає в тому, щоб наблизити владу до її джерела та носія — народу — шляхом надання якісних державних послуг. Світовий досвід доводить, що найкращі послуги надають уряди, найближчі до споживачів. Протягом останніх 20 років Україна продовжувала розвивати місцеву автономію саме для того, щоб наблизити державні послуги до споживачів.

Було зроблено багато, але розподіл повноважень між рівнями влади щодо надання послуг далекий від ідеального.

Адміністративно-територіальна реформа має стати однією з передумов удосконалення системи надання послуг на рівні громади та підвищення ресурсної спроможності громади. Його принципи містяться в «Концепції реформування державного управління України», яка розроблена під егідою Національного комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування [7, с. 120].

Цілями адміністративно-територіальної реформи є виключно інтереси людини: забезпечення комфортного та безпечного життя громадян України незалежно від місця їх проживання; створення умов для надання органам державної влади та місцевого самоврядування якісних доступних адміністративних, соціально-культурних послуг. Важливо, щоб не було дублювання повноважень між органами влади та місцевого самоврядування.

Йдеться про формування в Україні чіткої системи адміністративно-територіальних одиниць, розміри якої забезпечуватимуть їх необхідною інфраструктурою, кадровими та організаційними ресурсами, а також відповідними джерелами місцевого бюджету.

Українські органи місцевого самоврядування можуть ефективно здійснювати свою діяльність лише за умови чіткого законодавчого розподілу повноважень та відповідальності. Настав час внести зміни до чинного Закону України «Про місцеве самоврядування» та Закону «Про органи місцевої державної адміністрації» та прийняти нові закони, особливо про публічну власність, організацію адміністративних територій тощо. Тому в Україні необхідно надати місцевій автономії більш широкі, чіткі та законодавчо закріплені повноваження в межах індивідуальної відповідальності для забезпечення повноцінного розвитку місцевої автономії.

З метою сприяння територіальному розвитку України, зміцнення системи місцевого самоврядування та місцевої демократії необхідно: забезпечити реалізацію основних принципів місцевого самоврядування: правової, організаційної та фінансової самостійності органів місцевого самоврядування; покласти окремі функції та повноваження державного управління на територіальний рівень; чітко розмежувати повноваження виконавчої влади та повноваження органів місцевого самоврядування; розробити чітку систему відповідальності та контролю; створити законодавчу базу для комплексної діяльності територіальних органів влади в нових умовах.

Відсутнє фінансове та матеріальне забезпечення самостійності територіальних громад. Про це свідчать такі факти:

– низька частка власних доходів місцевого бюджету (2-7%), висока частка фіксованих і трансфертних доходів, висока частка трансфертних платежів;

- фінансова залежність від державного бюджету не дозволяє органам місцевого самоврядування ефективно планувати соціально-економічний розвиток території, у зв'язку з чим місцеві бюджети можуть фінансувати лише поточні видатки та адміністративні потреби і не можуть досягати встановлених цілей або надавати необхідні державні послуги населенню;

- Бюджетний процес піддається надмірному політичному впливу, що впливає на швидкість економічного розвитку та соціальну захищеність громадян.

Для забезпечення якісного соціального забезпечення та обслуговування населення необхідно забезпечити стабільність місцевих фондів соціальних проектів та врахувати реальну ситуацію при розрахунку розміру соціальних трансфертів.

Одним із сучасних інструментів якісного бюджетного процесу є цільовий метод планування. Для повноцінного впровадження проектно-цільового методу в бюджетну систему всіх рівнів необхідно створити єдину методологічну базу, законодавчо закріпити основні поняття, правила та процедури цього методу, сформувати середньострокові бюджетні плани місцевих бюджетів, запровадити класифікацію проектів місцевих бюджетів, уточнити соціальні нормативи надання державою публічних послуг та використовувати їх для розрахунку розміру середньострокових міжбюджетних трансфертних платежів.

З метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та збалансування їх економічного потенціалу бюджетна політика на найближчі роки має бути зосереджена на таких завданнях: 1) Зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів для ефективного виконання ролі місцевого самоврядування та створення фіскально спроможних адміністративно-територіальних одиниць; 2) посилення інноваційної складової місцевих бюджетів для підвищення економічного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць та стимулювання органів місцевого самоврядування та місцевого самоврядування до збільшення власних джерел фінансування; 3) Продовжити вдосконалення міжбюджетних відносин на основі динаміки фіскальних бюджетів та показників соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць на основі стандартів якості надання державних послуг; 4) На основі планово-цільового методу реформувати систему планування та виконання місцевих бюджетів з метою покращення ефективного розподілу та використання бюджетних ресурсів; підвищення ефективності та результативності внутрішнього фінансового контролю на місцевому та регіональному рівнях.

Отже, основними проблемами, які потребують вирішення найближчим часом, є: по-перше, криза регіонального управління, яка полягає в недостатньому рівні повноважень місцевої влади, частій зміні керівників обласних і районних державних адміністрацій та їх команд; по-друге, негативні тенденції регіонального розвитку та посилення диференціації в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, по-третє, здебільшого штучна міжрегіональна напруженість, яка створює загрозу єдності нації та держави. Система регіонального управління має будуватися, починаючи з найнижчого, базового рівня – рівня громади. Саме громадяни мають визначати можливість прийняття рішень, що впливають на їхнє життя, і реалізувати ці рішення через владу громади.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
2. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.
3. Андрійчук В. Г. Державне управління: теорія і практика : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 312 с.
4. Гунько О. О. Регіональне управління в Україні: виклики децентралізації. Державне управління: теорія та практика. 2020. № 1(69). С. 112–117.
5. Єфіменко Л. М. Державна політика як фактор диверсифікації на промислових

підприємствах. *Національне господарство України: теорія та практика управління*. 2008. С. 75-81.

6. Ковальський М. Р., Ортіна Г. В., Єфіменко Л. М. Концепція публічного управління територіальним розвитком. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 6. <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/75/76> (дата звернення 07.04.2025).

7. Куйбіда В. С., Мартиненко З. О. Механізми взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування: проблеми теорії і практики. *Вісник НАДУ*. 2018. № 2. С. 55–60.

Науковий керівник: Єфіменко Л. М., к.н.з держ.упр., доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ВПО: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Ціль сталого розвитку № 16: мир та справедливість

Шмалій В. О. shmaliy.vlada7@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Військові дії в Україні спричинили масштабне внутрішнє переміщення населення, що стало однією з найгостріших соціальних проблем сучасності. Забезпечення доступності та якості державних послуг для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є ключовим фактором їхньої адаптації, інтеграції та соціально-економічного відновлення. Дослідження цієї теми є актуальним, оскільки дозволяє виявити основні проблеми в системі надання послуг ВПО, оцінити ефективність існуючих підходів та запропонувати інноваційні рішення для покращення ситуації.

Військова агресія в Україні спричинила переміщення населення [5], що зумовило різке зростання потреби у доступі до державних послуг внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Ці послуги охоплюють широкий спектр сфер [1] – від реєстрації статусу ВПО до отримання фінансової допомоги, медичних і освітніх послуг, що є критично важливими для їхньої адаптації. Водночас, масштабність переміщення вимагає від державних органів оперативної адаптації адміністративних процедур і підвищення ефективності надання послуг.

Попри зусилля держави, проблеми, такі як перевантаженість установ, недостатня інформованість громадян та складність процедур, залишаються актуальними [3]. Більше того, важливим є питання якості послуг та рівня задоволення ними серед самих ВПО. Це вимагає глибшого розуміння реальних потреб переміщених осіб і викликів, які виникають у процесі отримання ними послуг. У зв'язку з цим нами було проведено анкетування ВПО для аналізу доступності, якості та ефективності державних послуг. Це анкетне дослідження дозволило зібрати дані про досвід взаємодії з державними органами, ідентифікувати ключові проблеми та сформулювати рекомендації для вдосконалення системи надання послуг.

Анкетне дослідження було організоване через платформу Google Forms. У рамках опитування були зібрані відповіді щодо оцінки якості державних та адміністративних послуг, цифрових платформ і онлайн-сервісів, доступності послуг для ВПО, пропозиції респондентів. Отримані дані дозволять зробити кілька важливих висновків про сучасний стан доступності, якості та ефективності послуг.

Доступність державних послуг, за оцінками респондентів, загалом виявилася на достатньому рівні. Більшість опитаних (61%) зазначили, що змогли отримати необхідні послуги без серйозних ускладнень. Найбільше звернень було пов'язано з реєстрацією статусу ВПО (93%), оформленням фінансової допомоги (85%), а також доступом до медичних (68%) і освітніх послуг (51%). Водночас частина респондентів вказала на проблеми, пов'язані з тривалим часом обробки документів, перевантаженістю державних установ та браком чіткої інформації про порядок отриманих послуг.

Якість наданих послуг також оцінювалася респондентами неоднозначно. Хоча більшість респондентів (53%) вважають якість задовільною, помітна частина опитаних